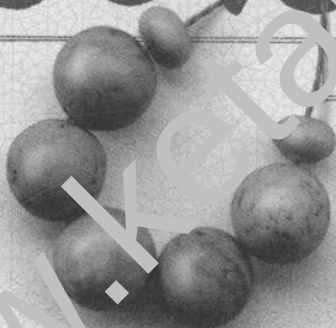

ایرانی پنج شق

رضا بابایا

درنگی در زندگی و سیره خاندان نبوت ﷺ

سخن‌آغازین

با همه دشواری‌ها و طرافت‌هایش، شیرین‌ترین کار عالم «تربیت» است و مهم‌ترین بیست تربیت «خانواده». خانواده اگر «خانواده» باشد، تربیت شیرین می‌شود و طبیعی. همان‌طور که ما نفس می‌کشیم، در خانواده هم تربیت می‌شویم؛ بی‌آنکه به آن فکر کنیم، با انیم چه می‌شود.

مرکز «احیاء اندیشه و سیر علوی» مجموعه‌ای است مردم‌نهاد و خدمتگزار در کارهای خیر. تمرکز این مرکز بر تربیت است، آن‌هم با رویکرد اسلامی و عقلانی و با محوریت زیربنایی‌ترین نهاد تربیت، یعنی خانواده.

وجهه همت ما مهارت‌آموزی به خانواده‌هاست. مایه حرکت ما استفاده هوشمندانه از ابزارهای حمایتی؛ از این رو، طرح «مهرستان» پایه‌ریزی کردیم تا در پیمودن این مسیر مقدس، بتوانیم منظم و هدفمند برنامه‌آریش برویم. «مهرستان» فقط مخفف «محصولات هنری رسانه‌ای» نیست، بلکه اسم مکانی است برای آموختن مهرورزی در خانه و گرما بخشی به کانون خانواده.

ابزار ما در این راه پرفراز و بی‌نشیب چیست؟ از بین همه راه‌های ممکن، با «یار مهربان» به یاری خانواده‌ها آمده‌ایم؛ با همان آشنای پرسخاوتی که صدها نسل بشر را معلم‌وار پرورده و فروتنانه با ذهن و ضمیرشان در هم تنیده است.

بله، با کتاب آمده‌ایم و بر این باوریم که با همه تنوع ابزارهای دیجیتال و گرایش جنون‌آمیز انسان امروز به آن‌ها، هیچ چیز جای کتاب را نمی‌گیرد! اثبات ساده این مدعا را در رشد کتاب‌های کاغذی، در همین سال‌ها و حتی در کشورهای صنعتی، می‌توان سراغ گرفت. خوشبختانه این یار مهربان، هنوز هم به آدم‌ها وفادار مانده همچنان گنجینه سرشاری به شمار می‌رود که پاسخ‌گوی نیازهای رنگارنگ مخاطبان است؛ همانند که مدتی است با این یار مهربان نامهربانی می‌کنیم!

دنبال‌دار خیر زمین‌مانده‌ای بوده‌ایم که حضورمان را در این عرصه معنا ببخشد و جایی بود و اثری مانا به جای گذارد. سرانجام صدها نفر ساعت پایش و پویش، به معنای طرح خانواده محور «مهرستان» انجامید که یکی از میوه‌هایش اکنون در دستان شماست با وسواسی خاص، ایستادگی کار را تعیین کردیم تا شاخص ارزیابی باشند و بازتاب دغدغه‌مندی ما؛

۱. تلاش فعالان این طرح و همه تولیدات آن، تمام وقت و تمام قد، در خدمت خانواده‌هاست و تمام آثار مکتوب در محور نیازهای اعضای خانواده شکل می‌گیرد.

۲. گام‌های اجرایی را کاملاً علمی و منطقی طراحی کرده‌ایم تا از پشته‌های محکم بهره‌مند باشد؛ برای نمونه، نرم‌افزار قدرتمند و جامع مدیریت سیستمی را در مسیر تصمیم‌سازی تصمیم‌گیران و آماده‌سازی آثار، به کار گرفته‌ایم.

۳. آثاری باید تولید و ترویج شوند که حقیقتاً مورد نیاز باشند و نوآورانه و مشکل‌گشایانه به طرح مسائل پردازند؛ از این رو، هم به درون مایه‌هایی عالمانه و مبتنی بر آموزه‌های دین اسلام توجه داریم و هم به قالب‌هایی شیوا و جذاب

در انتقال آن‌ها. انتظارمان تا بدان حد است که معادل و مشابهی برای آن آثار، براساس رویکرد انتخاب‌شده، برای انسان عصر حاضر به‌ویژه نسل جوان وجود نداشته باشد. در این راستا و برای دستیابی به گنجینه اطلاعات جامع در این موضوع، طرح «اطلس سواد خانواده» در دست تدوین است.

۴. تاریخ از شهرت اسمی افراد، از نویسندگانی دعوت به همکاری کردیم که تنها از استانداردهای تعریف‌شده در طرح برخوردار باشند، بلکه توصیه‌های نکته‌سازانه، در شکافانه درباره موضوع مدنظر را در انبان دانش و تجربه خویش آینه‌نمایان داشته باشند، البته از قلم جوان‌ترهای خوش‌آیه نیز غافل نماندیم.

۵. غنای زیربنا و بقیع روینام «مهرستان» چنین اقتضا می‌کرد که متخصصان ممتاز در حوزه‌های مختلف، از زنجیره تولید مشارکت دهیم: بهره‌مندی از اطلاعات طرح جامع اطلس خانواده و هیئت علمی بصیر برای انتخاب موضوع و نویسندگان، ارزیابان کاربرد و انتخاب فعال، زیادی از میان جامعه مخاطب هر یک از کتاب‌ها برای ارزیابی آثار رسیده براساس شاخص‌های تعریف‌شده، هنرمندان طبع‌شناس برای یافتن نام کتاب‌ها، راستاران فعال‌ترین نهاد ویرایشی ایران، طراحان و صفحه‌آراهای خوش‌سلیقه، نمونه‌خوانی چندباره آثار به منظور اصلاح ایرادهای احتمالی در مراحل پایانی، بهره‌ای، متخصص در صنعت چاپ، چاپخانه‌های کارگشته و مجهز، فعالان حرفه‌ای در تبلیغ و اطلاع‌رسانی و مدیریت فروش، متفکران دلسوز برای انگیزه‌آفرینی در امکان‌سازی برای مطالعه کتاب و....

۶. گوشه چشمی هم داریم به میراث مکتوب گران‌بهای گذشتگان با موضوع خانواده، از راه بازآفرینی و بازنویسی آن‌ها متناسب با نیازها و اقتضائات انسان

معاصر، تا عطر نام و یادشان و خوشه چینی از خرمن معرفتشان، ذائقه مشتاقان را پُر حلاوت کند.

۷. درست است که این طرح برای امکان تداوم بلندمدتش، باید از نظر منابع مالی مستقل و خودگردان باشد، اما به پستوانه خیراندیشانی که چراغ این راه را روشن کرده‌اند، کاملاً غیرانتفاعی خواهد ماند و عوایدی را که احتمالاً به دست می‌آید، در فرایند تولید و ترویج آثار فرهنگی بازهزینه می‌کنیم. به این موضوع، در طرح مصوب و تمامی قراردادها تصریح شده است.

۸. بزرگ ریسک مضر امروز ما در حوزه کتاب و کتاب خوانی، نبودن آثار فاخر و مناسب نیست بلکه حذف بودن فرهنگ مطالعه در بین اقشار جامعه به ویژه خانواده‌هاست. پیکان تمامی فعالیت‌هایمان تنها به این سمت نشانه می‌رود که این آثار خواننده شریف و رازمارتی خانواده‌ها را در زندگی افزایش دهند. به همین منظور، طرح «معمعه» با توجه به راهبردهای عملی در بستر خانواده، تهیه شده و در حال پیگیری است.

۹. توجه داریم که بی‌اعتنایی به ابزارهای ارتباطی، امری درست نیست؛ تولید کتاب‌های صوتی، محصولات تصویری، نرم‌افزارهای رایانه‌ای و تلفن همراه، حضور در شبکه‌های مجازی و اینترنتی، ترجمه آثار و... نیز می‌تواند خواهد بود. برای تنومند شدن این نهال نوپا، نظارت مستمر و ارزیابی هم‌جانبه‌ایاز است. از ابتدا تا انتهای این طرح، بازخوردگیری و اصلاح مناسب و به موقع مشکلات احتمالی در دستور کار خواهد بود.

۱۱. طرح‌ها و برنامه‌های موفق دیگر فعالان در این عرصه‌ها را برای الگوگیری و مقایسه، رصد کرده و می‌کنیم. خود نیز یافته‌ها و برساخته‌هایمان را حصریم

به رایگان پیشکشی رهروان این وادی کرانه‌نابردار کنیم تا ضمن هم‌افزایی در
بینش‌ها و دانش‌ها، بتوانیم با موج‌آفرینی، خیراندیشان فرهنگی را متقاعد کنیم
که پا به این عرصه بگذارند.

آدمچه خواندید، همه حرف‌هایی نبود که گفتنی بود؛ به قدر دقیقه‌های چندین
سال، حرف و تجربه و خاطره و نکته هست؛ اما نباید و نشاید که سخن‌آغازین
را به درازا بکشیم. فقط اینکه حساسیت موضوع و فرهیختگی خواننده، به ما
انگیزه می‌دهد که ازها و بارها درون‌مایه، قالب، مراحل تولید و توزیع را بازبینی
کنیم تا اثری باخیزش‌مند را تقدیم نگاه و نگرش بلند شما گرامیان نماییم
و مشتاقانه منتظر بازگشت دیدگاه‌های شما سروران عزیز به آدرس
mehr@mehrestan.ir پیش‌تریش مرهون مهربانی‌هایتان گردیم.

بر آستان جانانی سرسپاس فرماییم که توفیق، رفیق طریقمان کرد تا
دوره امانت داده‌شده در مزرعه دنیا را به رشته چینی از خرمن ارباب و اصحاب
فرهنگ و اندیشه بگذارانیم و آنگاه بالطفی در چندان، ما، اوامدار فضل‌بی‌کرانش
کرد تا در طرح پربرکت «مهرستان» بتوانیم بابت رسید و روح حصولاتی فرهنگی
و تربیتی، مدال افتخار بر گردن بیاویزیم. آری، «تربیت، علم، هدف اصلی
آمدن پیامبران و جان‌مایه کتاب‌های آسمانی بوده است: «تربیت و علم» و
ما نیز به راه‌پیمایی و نفس‌کشیدن در این وادی مفتخریم. از تک‌به‌تک مدیران
ارجمندی که ذره‌پروری کردند و گام‌به‌گام مسیر را هم‌شانۀ ما شدند، به رسم
ادب، خاضعانه سپاسگزاریم.

عیشتان مدام، ایام به کام، عزت مستدام

مرکز احیاء اندیشه و سیره علوی

مقدمه	۱۸
فصل اول: محمد ﷺ، برگزیده خدا	۱۹
محمد ﷺ در روایت قرآن و تاریخ	۲۱
زاده او - نندان	۲۲
در خانه حلب	۲۵
مرگ مادر و ...	۲۷
ازدواج با خدیجه	۲۹
نصب حجر الاسود	۳۱
بعثت	۳۳
هجرت به حبشه	۳۷
تبعید به شعب ابی طالب	۴۰
سفر به طائف	۴۳
مقدمات هجرت به یثرب	۴۴
هجرت	۴۷
جنگ های بدر و احد	۴۹
جنگ احزاب	۵۴
صلح حدیبیه و غزوه خیبر	۵۶
فتح مکه	۶۰
غزوه های حنین و تبوک	۶۳
حجة الوداع و ماجرای غدیر	۶۷
سفر به جوار حق	۷۱
سیما و سیره محمد ﷺ	۷۵

۷۹ فصل دوم: پیشوای مؤمنان علی

۸۱	شناس نامه
۸۳	یار و همراه پیامبر ﷺ
۸۴	لیلة المیت
۸۶	ازدواج با فاطمه علیها السلام
۸۷	همراه پیامبر در جنگ ها
۹۷	حجة الوداع و ماجرای غدیر خم
۱۰۱	بدرقه پیامبر و سقیفه
۱۰۳	علی علیه السلام و خلفا
۱۰۹	بیت برای حضرت
۱۱۳	نبرد با بنی شاکل
۱۱۶	جنگ صفین، نبرد نافرجه
۱۱۹	قرآن علیه قرآن
۱۲۶	جنگ نهروان
۱۳۰	به سوی شهادت
۱۳۲	میراث علی علیه السلام

۱۳۵ فصل سوم: بانوی اسلام، فاطمه زهرا

۱۳۷	مقدمه
۱۳۹	تبار آسمانی
۱۴۷	در خانه علی علیه السلام
۱۵۳	تولد امام حسن علیه السلام و جنگ اُحُد
۱۵۵	تولد امام حسین علیه السلام
۱۵۸	دختران فاطمه علیها السلام
۱۵۹	روزگار سخت
۱۶۱	جایگاه اجتماعی
۱۶۲	عبادت زهرا علیها السلام
۱۶۴	در سوگ پدر
۱۶۶	داستان فدک و خطبه فاطمیه
۱۶۸	پس از رحلت پیامبر ﷺ

به سوی آسمان	۱۷۰
رفتار و گفتار فاطمه علیها السلام	۱۷۴
فصل چهارم: پیشوای صالحان، امام حسن مجتبی علیه السلام	۱۷۷
امام حسن علیه السلام در یک نگاه	۱۷۹
در رکاب پدر	۱۸۴
در سوگ پدر	۱۹۰
بر مسند خلافت	۱۹۳
معاویه کیست؟	۱۹۶
صلح طلبی معاویه	۱۹۷
صلح نه	۲۰۰
تعلیل زمینه های صلح	۲۱۳
پیشوای صلح برای امام مجتبی علیه السلام و مسلمانان	۲۲۹
پس از صلح	۲۳۵
تأثیر واقعه	۲۳۸
فصل پنجم: پیروی آزادگان، امام حسین علیه السلام	۲۴۹
از میلاد تا میقات در یک نگاه	۲۵۱
در سایه نبوت	۲۵۵
در سایه سار پدر	۲۵۹
همراه برادر	۲۶۷
امامت	۲۶۸
امام حسین علیه السلام در عهد معاویه	۲۶۹
پای بندی به صلح برادر	۲۷۴
اعتراض ها و انتقادات	۲۷۷
خودداری از بیعت با یزید	۲۸۴
قافله اعتراض در مکه	۲۸۷
مسلم در کوفه	۲۹۰
عاشورای کوفه	۲۹۶
به سوی کربلا	۳۰۲
عاشورا	۳۱۱

شب عاشورا	۳۱۳
روز عاشورا	۳۱۸
آغاز جنگ	۳۲۳
نماز ظهر عاشورا	۳۲۸
شهادت اهل بیت علیهم السلام	۳۳۱
شهادت سید الشهداء علیه السلام	۳۳۵
بصر عاشورا	۳۳۹
قافله اسیران در کوفه و شام	۳۴۱
کتابنامه	۳۵۰

مقدمه

اسلام، آیین تربیت است و تربیت بیش از هر چیز به الگو و اسوه نیاز دارد. اسوه‌های اسلام، رسول خدا ﷺ و خاندان مکرم او است. بدین رو لازم است هر مسلمانی، تاریخ صدر اسلام و زندگانی پیشوایان دین را بارها بخواند و با آن انس بگیرد. در میان پیشوایان معصوم ﷺ، زندگی پیامبر ﷺ و دخت گرامی ایشان ﷺ و نیز امیر مؤمنان و امام حسن مجتبی و حضرت سید الشهداء ﷺ، اهمیتی ویژه دارد؛ زیرا مهم‌ترین مصادرها و منابع تاریخ اسلام، از بعثت تا عاشورا، بخش‌هایی از زندگی ایشان است و آشنایی با این رازهای مهم از تاریخ صدر اسلام، بسیار دیده‌گشا و بصیرت‌افزا است.

تا امروز، کتاب‌های بسیاری درباره تاریخ اسلام، به زبان‌های مختلف نوشته‌اند. اما آنچه تألیفات جدید را در این قلمرو توجیه می‌کند، اهمیت موضوع و تنوع دیدگاه‌ها است. کتاب «پنج تن» می‌کوشد تا با نگاه تازه‌ای تاریخ‌مدار و درس‌آموز به زندگانی نخستین معصومان بیندازد و از این رهگذار، سمارت‌ها را حقایق و آموزه‌های دینی را بازگوید. آنچه بیش از همه در این اثر، مقصود مؤلف بوده است، اختصار و سمت و سوی مباحث است. بدین رو مؤلف تا آنجا که توانسته به کزو گزارش مهم‌ترین رویدادهای درس‌آموز تاریخی قناعت کرده است. همین کوشیده است که بیشتر سراغ منابع معتبر برود و نیز مهم‌ترین دانستنی‌ها را در کتاب بیاورد. از خدای بزرگ می‌خواهیم که به جامعه اسلامی توفیق دهد که بیش از پیش با مرام و اندیشه‌های پیشوایان اسلام آشنا گردد و از سخن و سیره آنان پیروی کند.